

Bevarandeplan för Natura 2000-område

Näkten SE0720056

Län:

Jämtland

Kommun:

Berg, Östersund

Utloppskoordinat enligt SMHI:

RN1: 1437200; RN2: 6978530

Karta:

Terrängkartan: 18E NO, 18E SO

Areal:

8298 ha

Områdestyp:

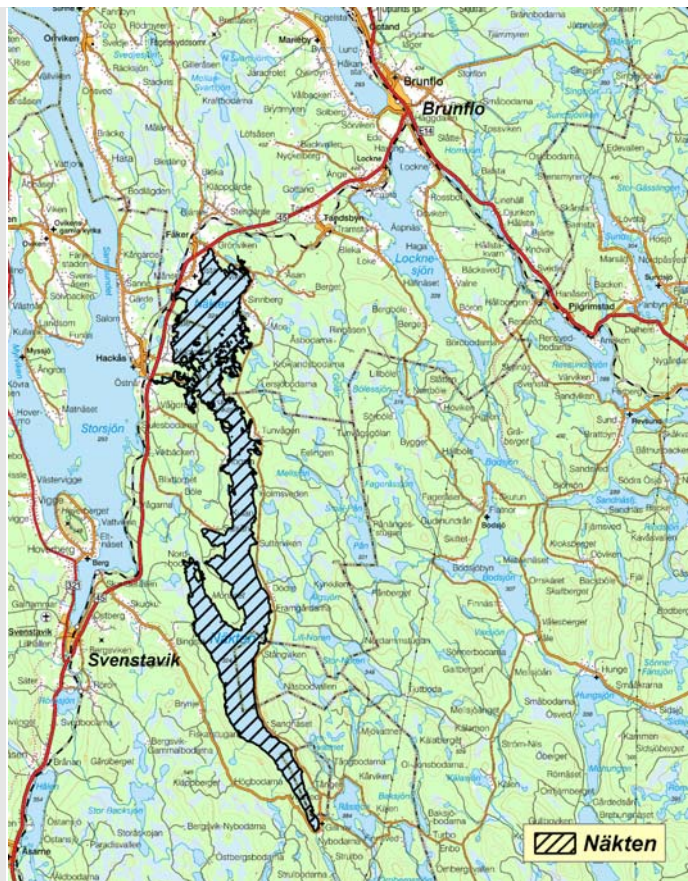
SCI enligt Art- och Habitatdirektivet.

Skydd utöver Natura 2000:

Strandskydd enligt kap 7 13-18 §§ MB.

Fiskeförvaltare:

Storsjön-Bergs fvof, Näktens fvof,
Råssjöans fvof (del av Råssjön).

Copyright Lantmäteriet 2005. Ur GSD-Översiktskartan ärende 106-2004/188 Z.

Utformad av: Lars Norman 2005-11-01

Reviderad av: Börje Granath 2006-08-02

Fastställt:

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

I. Vad är natura 2000?.....	3
II. Tillståndsplikt.....	3
III. Allmänt om bevarandeplanen	4
IV. Förklaring av begrepp.....	4
1. Ingående naturtyper och arter.....	6
2. Bevarandesyfte och bevarandemål	6
3. Övergripande områdesbeskrivning	7
4. Beskrivning av livsmiljöer och arter	7
5. Hotbild	8
6. Bevarandeåtgärder (med tidplan)	9
7. Bevarandestatus idag.....	11
8. Övervakning och uppföljning	11
9. Aktörer.....	12
10. Källor	13

ALLMÄN DEL

I. Vad är natura 2000?

Inom Europeiska Unionen, EU, bygger man för närvarande upp ett nätverk av värdefulla naturområden. Nätverket kallas Natura 2000. Medlemsländerna har definierat de arter och naturtyper som är av gemensamt bevarandeintresse för hela EU-regionen. Syftet med Natura 2000 är att bevara dessa naturtyper.

Skapandet av Natura 2000 är en av EU:s viktigaste åtgärder för att bevara biologisk mångfald. Det är unionens bidrag till förverkligandet av intentionerna i internationella överenskommelser kring skydd av arter och biologisk mångfald såsom bl.a. Bernkonventionen och konventionen om biologisk mångfald.

Natura 2000 har tillkommit med stöd av EG:s två naturvårdsdirektiv, *Art- och habitatdirektivet*¹ samt *Fågeldirektivet*². Medlemsstaterna är skyldiga att införliva EG-direktiven i det egna regelverket och tillämpa dem inom landet. Sverige är således skyldig att vidta sådana åtgärder att områdena ingående i Natura 2000 med dess naturtyper och arter får det skydd och den vård de behöver för att bevaras för framtiden.

Natura 2000 - nätverket omfattar nu många tusen värdefulla naturområden inom EU. I dessa ska arter och naturtyper, som är skyddsvärda ur ett EU-perspektiv, bevaras för framtiden. Sverige måste, liksom övriga medlemsländer, se till att nödvändiga bevarandeåtgärder vidtas i områdena, så att de naturtyper och arter som utgjort grund för utpekandet till Natura 2000 upprätthålls i "gynnsam bevarandestatus". Det innebär lite förenklat att "ängen ska förbli äng", att "naturskogen ska fortsätta att vara naturskog" och att arterna ska fortleva i livskraftiga bestånd. Begreppet "gynnsam bevarandestatus" är närmare definierat i direktivet liksom i "Förordningen om områdesskydd" enligt miljöbalken (SFS 1998:1252).

Sedan den 1 juli 2001 är samtliga Natura 2000-områden klassade som riksintresse enligt 4 kapitlet miljöbalken. I Sverige kommer sannolikt merparten av områdena dessutom på ett eller annat sätt att vara skyddade som naturreservat, nationalpark, biotopskydd etc.

II. Tillståndsplikt

Införandet av Natura 2000 i svensk lag har inneburit att det är förbjudet att utan tillstånd enligt 7 kap 28 a § miljöbalken bedriva någon typ av verksamhet eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka ett Natura 2000 område. Denna tillståndsplikt gäller även för verksamheter som bedrivs eller vidtas utanför Natura 2000 området. **Av betydelse är således inte var verksamheten är lokaliserad utan den effekt den har på syftet och bevarandemålen för Natura 2000-området.**

¹ Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter.

² Rådets direktiv 79/409/EEG av den 2 april 1979 om bevarande av vilda fåglar.

III. Allmänt om bevarandeplanen

Bevarandeplanen ska beskriva varför området har valts ut att ingå i Natura 2000. Det är det dokument som beskriver naturvärdena, bevarandesyfte och bevarandemål för området samt hur området ska skötas. Här beskrivs också tänkbara hot som kan försvåra eller omöjliggöra att målen uppfylls. Bevarandeplanen ska fungera som stöd för beslut om verksamheter som bedrivs i eller i anslutning till området har en påverkan på de uppsatta målen.

IV. Förklaring av begrepp

I bevarandeplanen används nedanstående begrepp på följande sätt:

Bevarandesyfte:	Det övergripande syftet med Natura 2000-området är alltid att upprätthålla de förtecknade naturtyperna och arterna i ”gynnsam bevarandestatus”.
Bevarandemål:	Mål som beskriver vad bevarandesyftet innebär i praktiken för förtecknade naturtyper och arter. Målet skall alltså, helst med hjälp av mätbara parametrar, beskriva vad gynnsam bevarandestatus för aktuell art eller naturtyp innebär. Föreligger redan gynnsam bevarandestatus sätts bevarandemålen ofta så att nuvarande förhållanden ska bibehållas.
Gynnsam bevarandestatus:	<p><u>Bevarandestatusen för en naturtyp</u> bestäms av de faktorer som påverkar naturtypen och dess typiska arter. Med påverkan avses något som på lång sikt kan förändra naturtypens naturliga utbredning, struktur och funktion, eller på lång sikt förändra de typiska arternas möjlighet till överlevnad. En naturtyps bevarandestatus anses gynnsam när</p> <ul style="list-style-type: none"> • dess naturliga eller hävdbevingade utbredningsområde och de ytor den täcker inom detta område är stabila eller ökande, <u>och</u> • den särskilda struktur och de särskilda funktioner som är nödvändiga för att den skall kunna bibehållas på lång sikt kommer att finnas under en överskådlig framtid, <u>och</u> • bevarandestatusen hos dess typiska arter är gynnsam. <p><u>Bevarandestatusen för en art</u> bestäms av de faktorer som påverkar den berörda arten och som på lång sikt kan förändra den naturliga utbredningen eller storleken hos dess populationer. En arts bevarandestatus anses som gynnsam när</p> <ul style="list-style-type: none"> • uppgifter om den berörda artens populationsutveckling visar att arten på lång sikt kommer att förbli livskraftigt <u>och</u> • artens naturliga eller hävdbevingade utbredningsområde inte minskar inom en överskådlig framtid, <u>och</u> • det kommer att fortsätta finnas en tillräckligt stor livsmiljö för att artens populationer skall bibehållas på lång sikt.

Habitat:	Med habitat menas en miljö som är lämplig för en viss art att leva i. I denna bevarandeplan används begreppet naturtyp ofta som synonym till habitat.
Kod:	Varje naturtyp och art som omfattas av art- och habitatdirektivet eller fågeldirektivet har en speciell kod. Förteckningen över koder för arter och naturtyper som återfinns i Sverige hittas på följande hemsida: http://www.naturvardsverket.se/index.php3?main=/dokument/natur/n2000/2000dok/pdfnat20.htm Dessutom har alla Natura 2000-områden en unik kod.
Prioriterad art eller naturtyp:	Utpekade som prioriterade i art- och habitatdirektivet eftersom att vi har ett särskilt ansvar för dessa. Det kan bero på att de är de mest hotade och/eller att deras huvudsakliga utbredningsområde ligger inom EU:s territorium.
Rödlistad art:	En art vars överlevnad i Sverige är hotad. Läs mer på Artdatabankens hemsida: http://www.artdata.slu.se
Typisk art:	Indikatorarter vars förekomst indikerar gynnsam bevarandestatus hos naturtypen genom att de reagerar relativt tidigt på förändringar.

Mer att läsa om Natura 2000 finns på:

Länsstyrelsen Jämtlands läns hemsida

http://www.z.lst.se/z/amnen/naturvard/Skyddad_natur/Natura_2000/

Naturvårdsverkets hemsida

<http://www.naturvardsverket.se>

SÄRSKILD DEL: NÄKTEN

1. Ingående naturtyper och arter

Området är utpekad att ingå i nätverket Natura 2000 enligt Art- och habitatdirektivet.

I tabellerna nedan redovisas samtliga i området påträffade arter och habitat som ingår i Art- och habitatdirektivet.

Tabell 1. Ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet.

Kod	Naturtyp	Uppskattad areal	Bevarandestatus
3140	Kalkrika oligo-mesotrofa vatten med bentiska kransalger	8298 ha	God

Tabell 2. Ingående arter enligt art- och habitatdirektivet.

Kod	Art	Bevarandestatus
1163	Stensimpa <i>Cottus gobio</i>	God
1355	Utter <i>Lutra lutra</i>	God

2. Bevarandesyfte och bevarandemål

2.1 Bevarandesyfte

Upprätthålla gynnsam bevarandestatus för **Kalkrika Oligomesotrofa vatten med bentiska kransalger** i den boreala regionen.

Naturliga livsmiljöer (habitat) anses åtnjuta gynnsam bevarandestatus när:

1. Utbredningsområdet eller förekomst inom utbredningsområdet är stabilt eller ökar.
2. De strukturer och funktioner som krävs för att upprätthålla ett långsiktigt bevarande av livsmiljön finns och bedöms fortsätta att finnas under överskådlig tid.
3. Livsmiljöns typiska arter åtnjuter gynnsam bevarandestatus. Dessa arter har valts ut som indikatorer på att den aktuella miljön är i balans ur ett ekologiskt perspektiv.

2.2 Bevarandemål

Näktens utbredning bibehålls i 8298 ha omfattning.

Sjöns vattenståndsfluktuationer och hydrologiska förutsättningar förbättras vad avser ekologisk anpassning.

Ytterligare fragmentering av tillrinnande vattendrag samt utflödet Billstaån upphör. Gamla vandringshinder avlägsnas så långt det är möjligt.

Sjöns omgivning ar säkerställs som en fungerande skyddszon för att motverka näringsläckage, erosion mm från jordbruksmark och skogsbruk vid stränderna och i anslutning till tillrinnande vattendrag.

Sjöns vattenkvalitet bibehålls så långt möjligt opåverkad av utsläpp från punktkällor som kommunala och enskilda avlopp, industrier, täkter eller annan liknande verksamhet.

Sjöns fauna och flora skyddas mot utsättningar av främmande arter och populationer (smittsamma sjukdomar och parasiter, konkurrens, genetisk påverkan etc).

Sjöns fiskfauna bibehålls och får ökad livskraft genom skydd mot överfiske.

Näkstens och anslutande vattendrags livsmiljöer för fiskar, uttrar, bottenfauna och andra organismer förbättras genom biotopvård och annan biologisk återställning där vattenområdets naturlighet påverkats negativt.

3. Övergripande områdesbeskrivning

Bevarandeplanen täcker sjö Näkten i Indalsälvens vattensystem.

4. Beskrivning av livsmiljöer och arter

Näkten är en naturligt kalkrik sjö med näringsfattigt och klart vatten i centrala Jämtland. Arealen beräknas till 83 kvadratkilometer. Sjön är långsträckt till formen med en längd i nord-sydlig riktning av 37 km och en bredd som på många ställen inte överstiger 1-2 km. Sjöns nordligaste del, den s k Nässjön, skiljs från de mellersta och södra delarna genom ett brett bälte av öar, holmar och grund. Omgivningarna domineras av barrskog men även jordbruksbygd förekommer, främst vid sjöns norra strand. Runt sjön finns ett antal mindre byar och samhällen bl a Fåker, Näs och Gillhov.

Näkten avrinner västerut till Storsjön genom den ca 4 km långa Billstaån. Tillrinningen sker från ett flertal mindre åar och bäckar. Dit hör Råssjöån, Brynjeån, Utskuckuån och Månstaån.

Sjöns fiskfauna består av öring, röding, harr, abborre, gädda, lake, mört och sik. Näkten har ett mycket värdefullt bestånd av storröding. Fiskarna leker i huvudsak på grundområden efter Brynje- och Rödbergslandet. Födan består till övervägande del av småsik. Beståndet är negativt påverkat av lekfiske och vattenreglering. Även sjöns öring är negativt påverkad av vattenkraftutbyggnad – ett förhållande som främst gäller möjligheter för lek nedströms i Billstaån.

I vattensystemet som helhet, med till Näkten länkade vattendrag, möter även andra höga naturvärden. Dit hör stammar av vandringsöring i Råssjöån, Brynjeån, Utskuckuån, Månstaån, Harrbäcken, Strulån och eventuellt något ytterligare vattendrag. Hit kan även räknas ett flertal vattendrag med lekplatser för Näkstens harr. För Råssjöån framträder ett särskilt skyddsvärde genom förekomsten av habitatarten flodpärlmussla (*Margaritifera margaritifera*) i ett livskraftigt bestånd. Inventeringar av Länsstyrelsen visar ett individantal av över 40 000 musslor och att beståndet har fungerande reproduktion. Naturvårdsverkets nationella bedömningskriterier ger Råssjöåns flodpärlmusslor ett *mycket högt* skyddsvärde.

Näkstens fågelfauna innefattar bl a en individrik population av smålom. Fåglarna häckar i omkringliggande gölar och andra småvatten och har sjön som fiskeplats. Den huvudsakliga

födan utgörs sannolikt av småsik. Även habitatarten utter (*Lutra lutra*) har dokumenterats i vattenområdet under senare år. Undersökningar krävs för en mer ingående bild av uttrarnas utbredning. Näkten är klassad som riksintresse både för naturvård och friluftsliv.

5. Hotbild

Näktens naturligt kalkrika men relativt näringsfattiga och klara vatten ger sjön hög känslighet för belastning av närsalter, miljögifter, partiklar och andra ämnen som kan påverka vattenkemin och i förlängningen ekosystemet som helhet. Tänkbara källor utgör bl a läckage av näringsämnen från omkringliggande jordbruksmark samt enskilda och kommunala avlopp. Även skogsbruk längs sjöns stränder och i tillrinningsområdet kan vid avverkningar, markavvattning, skyddsdikning etc öka avrinningen och därmed risken för erosion och läckage av bland annat humusämnen och partiklar. För skogsbruket finns dessutom ett direkt riskscenario i anslutning till verksamhet vid områdets vattendrag, varav ett antal som tidigare redovisats håller mycket höga naturvärden i sig som reproduktionslokaler för öring, harr och flodpärlmussla.

Sedan mitten av 1800-talet har reglering av Näkten skett till förmån för kraftstationer i Billstaån. Nuvarande reglering för vattenkraftändamål påbörjades 1940 (regleringsamplitud 1,27 m). En vattenkraftutbyggnad som medfört att förutsättningarna för nedströmslekande öring helt slagits ut. Tidigare fanns en mycket storvuxen stam som nyttjade Billstaån för sin lek. Även sjöns storröding påverkas med stor sannolikhet negativt av onaturliga vattenståndsfluktuationer och en hydrologi i obalans med koppling till vattenkraftutbyggnaden. Ett orsakssammanhang som främst kan sökas i torrläggning av fiskarnas lekplatser. I Råssjön finns en gammal kraftstation med tillhörande intagsdamm vilken helt avvecklats som kraftobjekt sedan åns höga naturvärden påvisats i form av flodpärlmussla och vandringsöring. Den kvarvarande intagsdammen ger i dag viss påverkan på åns naturlighet.

Vägar och nya vägbyggen längs Näktens stränder och över eller efter tillrinnande vattendrag ger en mångfacetterad hotbild. Dit hör bland annat risken för vandringshinder för fiskar och annat vattenliv genom felaktigt lagda vägtrummor. Hit kan även räknas sedimenttransporter och tillförsel av annat material från dikesdragningar som leder ut i sjön eller berörda vattendrag. Försiktighet krävs även vid olika former av schaktningar, oljehantering mm i anslutning till vägprojekt vid vattnen.

Riskerna med utsättningar eller rymningar av främmande arter/populationer och genetiskt modifierade organismer till Näkten har främst koppling till bestånden av fisk. I ett nationellt perspektiv framstår fisksjukdomsläget i Jämtlands län som stabilt med frånvaro av bl a allvarliga bakterie- och virusinfektioner. Situationen kan dock snabbt förändras om smittsamma sjukdomar ”importeras” från andra landsdelar eller utlandet. De ekologiska effekterna av oönskade utsättningar knyter främst an till beståndet av storröding, vilket bl a ger till följd att några utsättningar av andra rödingstammar i sjösystemet är uteslutet. Även för öringen bör eventuella utsättningar av främmande stammar av odlat material ske med stor restriktivitet för att inte påverka sjöns ursprungliga bestånd.

I ett populationsperspektiv för sjöns öring och röding har även fisket betydelse som påverkansfaktor. Dit hör framförallt nätfisket efter röding som fortfarande sker under fiskarnas lek i delar av sjön.

6. Bevarandeåtgärder (med tidplan)

Det övergripande bevarandesyftet för Näkten är att bibehålla gynnsam bevarandestatus för den naturtyp som finns listad i Art- och habitatdirektivet, här som *Kalkrika Oligomesotrofa vatten med bentiska kransalger*. Utgångspunkt är därvid sjön som helhet med den samlade variationen av livsmiljöer. I dessa ingår olika växt- och djursamhällen samt arter och populationer. Planeringen av skyddsinsatser får därigenom ett landskapsperspektiv som innefattar så långt möjligt ursprungliga naturtyper, så långt möjligt opåverkad hydrologi och vattenkemi, samt områdets fauna och flora i livskraftiga bestånd. Sjön som Natura 2000-objekt utgör därvid värdekärna och det kringliggande avrinningsområdet bildar ett hänsynsområde som också har högt ställda krav på åtgärder för ett långsiktigt bevarande.

Områdesskydd

Något formaliserat områdesskydd är inte aktuellt för Näkten. För Råssjöån däremot ger åns bestånd av flodpärlmussla och vandringsöring motiv för att möjligheten att bilda ett naturreservat bör undersökas. Utformningen bör därvid bli ett vattenreservat som även innefattar skyddszoner med kringliggande skog.

Skogsbruket

Förutom ett direkt områdesskydd vid Råssjöån är väl fungerande skydds-zoner vid avverkningar längs Näkten och därtill länkade vattendrag ett viktigt inslag i en hållbar bevarandestrategi. Dit hör även att en naturvårdsanpassning sker i stort hos skogsnäringen via ökad hänsyn vid vattenmiljöerna. Miniminivån för denna hänsyn bör utgå från Skogsstyrelsens rekommendationer i temahäftet *Skogsbruk vid vatten*. En samrådsgrupp rörande ”skog-vatten” bildas med Natura 2000 ansvariga från Länsstyrelsen och Skogsvårdsstyrelsen för handläggning av aktuella ärenden.

Jordbruk och andra källor till vattenföroreningar

Bortsett från skogsbruket är kring Näkten liggande jordbruksbygd samt punktkällor som kommunala och enskilda avlopp, täkter, och olika former av industrietableringar tänkbara föroreningsobjekt i vattenområdet. För jordbruket krävs försiktighetsmått bland annat vid gödselhanteringen. I ett övergripande perspektiv är den kommunala översiktsplaneringen ett viktigt instrument för skydd av värden i och kring vattnet. Vad beträffar vattenbruksnäringen bör ingen fiskodling etableras i Näkten.

Vattenverksamhet

Begreppet *vattenverksamhet* innefattar förutom vattenkraftverk med tillhörande dammar olika typer av byggande och grävande i vatten, samt andra åtgärder om dessa syftar till att ändra vattnets läge eller djup. Några exempel är broar med pelare i vatten, brofästen, vägbankar, pirar och andra utfyllnader. För Näkten med strömvatten är det av högsta prioritet att bevarandehänsyn tas vid olika vattenaktiviteter enligt ovan. Vägverket har här en av nyckelrollerna tillsammans med skogsnäringen vad avser miljöhänsyn vid olika vägprojekt.

Näkstens reglering

Regleringen av Näkten för vattenkraftändamål ger onaturliga vattenståndsfluktuationer vilka bl a riskerar att inverka på förutsättningarna för storrödingens lek och överlevnad i sjön. Fiskarnas lekplatser är till stor del belägna i anslutning till sänkningsgränsen vilket kan ge dödlighet hos rom och gulesäcksyngel. Förhållandet har diskuterats under en längre tid och bl a föranlett avelsfiske och romutsättningar på större djup samt försök att etablera nya lekplatser. En samlad utvärdering krävs för att belysa lekplatsernas funktion i dag (även annan påverkan t ex slambeläggning), rödingbeståndets status i stort med en vikande beståndsutveckling och en komplex påverkansbild (bl a sikintroduktioner), samt vilka metoder som är lämpligast för att så långt möjligt stärka fiskarnas livsförutsättningar. Till bilden hör därvid bland annat möjligheten att ändra regleringen av sjön mot ökad naturlighet via omprövning av vattendomen.

Vattendragen

Som tidigare redovisats tillrinner ett flertal åar och mindre vattendrag till Näkten och avrinningen sker via Billstaån till Storsjön. Vattendragen har påverkats negativt av mänskliga aktiviteter under en längre tid. Dit hör olika former av skogsbrukspåverkan och vägbyggen (flottledsrensningar, hyggen, dikningar etc) vilket inverkat på reproduktionsförutsättningarna bl a för öring och harr. Hit kan även räknas att Billstaån upphört som fungerande reproduktionslokal genom regleringsdamm och nedströms belägna kraftverk. Ett antal av åarna har varit föremål för biotopvårdsinsatser vilket bör fortsätta i tillämpliga delar. Dit hör åtgärdande av felaktigt lagda vägtrummor samt nedmontering av den gamla kraftverksdammen i Råssjöån. I en vision för framtiden finns även en bild av Näkten – Billstaån som ett naturligt ekosystem där regleringen upphört och kraftverken monterats ned.

Oönskade arter och populationer

Utsättningar eller rymningar av främmande arter/populationer och genetiskt modifierade organismer till Näkten har främst koppling till fisk. En differentierad skyddsmodell för Natura 2000-området bör läggas fast som bygger på principer i tillståndsgivningen där nyttan vägs mot riskerna när fiskutsättningar aktualiseras i vattenområdet. Riskerna med fiskutsättningar skall därvid ses dels i perspektivet av spridning av smittsamma sjukdomar, dels med avseende på direkta ekologiska och genetiska konsekvenser för berörda populationer. Tidigare utsättningar av sik i Näkten visar det betydande riskscenario som uppstår av artintroduktioner vilket inte kan tillåtas i någon form. Beträffande sjöns bestånd av storröding ger fiskarna höga skyddsstatus samma restriktiva förhållningssätt på populationsnivå vad avser andra rödingpopulationer. För sjöns öring framträder en delvis annan bild genom behovet av nyintroduktion i vissa av vattendragen där ursprungsbestånden slagits ut men där livsmiljön fungerar i dag via biotopvård. Direkta sjöutsättningar bör endast ske med stor restriktivitet för att inte riskera felvandringar, lek och oönskad genetisk påverkan i vattendrag med ursprungliga stammar.

Fiskets bedrivande

Fiske på storrödingens lek förekommer fortfarande i vissa delar av Näkten. I dag finns inget motiv för lekfiske efter röding förutom romtäkt kopplat till direkta bevarandeskäl.

Tidplan

1.	Utvärdering av storrödingens situation	Inventering och åtgärder	2006-2007
2.	Eliminering av vandringshinder	Inventering och åtgärder	2006-2007
3.	Biotopvård (flottledsskador mm)	Inventering och åtgärder	2006-2008
4.	Nedmontering damm Råssjöån	Åtgärd	2006
5.	Nuturresevat, Råssjöån	Utredning och åtgärd	2006-2008

7. Bevarandestatus idag

Näkstens bevarandesyfte och bevarandemål, och den långsiktiga möjligheten att bibehålla gynnsam bevarandestatus, är kopplad till att vattenmiljöns utbredning bibehålls samt naturlighet i vattendynamiken och i sjöns omgivningar. När vattnets utbredning och dynamik bevaras upprätthålls *funktioner*, t ex naturliga vattenståndsfluktuationer, och *strukturer* t ex naturliga bottenmiljöer, som är av avgörande betydelse för vattenområdets fauna och flora. Ett liknande förhållande gäller behovet av att bibehålla en intakt strandmiljö. En grundläggande förutsättning är även en god vattenkvalitet.

Med utgångspunkt från den hotbild som redovisats görs bedömningen att Näkten i dag håller en bevarandestatus som faller inom kategorin *god* i ett landskapsekologiskt helhetsperspektiv. För att nå nivån *Excellent* krävs att regleringen av sjön för vattenkraftändamål upphör.

8. Övervakning och uppföljning

Utreds av särskild arbetsgrupp som tar fram ett nationellt program.

Med hänvisning till de bevarandemål som preciserats för Näkten bör följande faktorer tas med i bilden:

Näkstens utbredning bibehålls i 8298 ha omfattning. Mätbart via flygfoto.

Sjöns vattenståndsfluktuationer och hydrologiska förutsättningar förbättras vad avser ekologisk anpassning. Kopplar till vattenkraften. Mätbart via data från Vattenregleringsföretaget.

Sjöns och anslutande vattendrags omgivningar säkerställs som en fungerande skyddszon i form av strandskog, våtmarker etc. Mätbart via data från Skogsvårdsstyrelsen.

Bevarandet av höga naturvärden inom delar av vattensystemet förstärks genom områdesskydd. Mätbart via nytt naturreservat vid Råssjöån.

Sjöns vattenkvalitet bibehålls så långt möjligt opåverkad av utsläpp av föroreningar från punktkällor som avlopp, industrier, täkter eller annan liknande verksamhet. Mätbart via vattenprovtagning. Kopplar till parametrar i nationellt uppföljningsprogram.

Sjöns fauna och flora skyddas mot utsättningar av främmande arter och populationer (smittsamma sjukdomar och parasiter, konkurrens, genetisk påverkan etc). Mätbart via Länsstyrelsens utplanteringstillstånd, samt fisksjukdomsdata från Statens veterinärmedicinska anstalt och Fiskhälsan.

Sjöns fiskfauna bibehålls och får ökad livskraft genom skydd mot överfiske. Mätbart via provfisken.

Näkstens och anslutande vattendrags livsmiljöer för fiskar, uttrar, bottenfauna och andra organismer förbättras genom biotopvård och annan biologisk återställning inom sträckor där vattendragets naturlighet påverkats negativt. Mätbart genom åtgärdsprogram.

9. Aktörer

Många myndigheter, organisationer och lokala aktörer berörs av arbetet för att bevara värdefulla naturmiljöer i och i anslutning till sjöar och vattendrag.

Markägare och vattenrättsägare ansvarar vid mark- och vattenanvändning för att hänsyn tas till värdefulla vattenmiljöer, bland annat genom att skaffa den kunskap som behövs för att hindra att skada uppkommer på biologiska värden. Markägare och vattenrättsägare har en avgörande roll i arbetet för att uppnå bevarandemålen i nätverket *Natura 2000* och de regionala insatserna för *Levande sjöar och vattendrag*.

Fiskevårdsområdesföreningarna är viktiga aktörer i arbetet för att få fiskevårdsplaner att fungera som både utvecklings- och bevarandeinstrument. Fiskevårdsområden kan avgränsas efter fiskarnas naturliga gränser och därmed användas för bevarande av hotade och värdefulla fiskbestånd, men även den biologiska mångfalden i ett vattenbaserat helhetsperspektiv. De många fiskevårdsområdesföreningarna i länet utgör ett unikt nätverk för lokala bevarandeinsatser.

Kommunerna ansvarar för att översiktsplanering och detaljplanering används för långsiktig planering av vattenresurserna. Ekologiskt och hydrologiskt känsliga områden kan utpekade för att förebygga framtida exploatering och konflikter med naturvården. Kommunerna har möjlighet att på kommunalägd mark agera förebild genom hänsyn och åtgärder för bevarande av sötvattensmiljöer.

Skogsvårdsstyrelsen är operativ myndighet för tillsyn enligt skogsvårdslagen och ansvarar också för rådgivning och information om miljöhänsyn vid skogsbruk. Det operativa tillsynsansvaret berör bl a skogsbruksåtgärder som kan påverka miljön i *Natura 2000*-områden. Skogsvårdsstyrelsen ansvarar för att i samverkan med länsstyrelsen och kommunerna förebygga skogsbruksåtgärder som riskerar att påverka värdefulla vattenmiljöer.

Länsstyrelsen ansvarar för områdesskyddet i länet, vilket innebär beslut om bildande, markköp, skötselplaner etc. Länsstyrelsen föreslår och avgränsar *Natura 2000*-områden och tar fram bevarandeplaner. Länsstyrelsen är operativ tillsyns- och prövningsmyndighet för verksamheter som kan påverka miljön i ett *N 2000*-område.

Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, Vägverket, Jordbruksverket, Fiskeriverket m fl centrala myndigheter har det övergripande ansvaret inom sina respektive områden vilket bland annat innefattar kopplingar till de bevarandefrågor som berör vattenresurserna i ett regionalt perspektiv.

Frivilligorganisationer som Naturskyddsföreningen, ornitologiska föreningar, hembygdsföreningar etc besitter ofta värdefulla kunskaper om vattenmiljöerna. Dessa organisationer har en roll som påtryckare och övervakare men kan också engageras i skötsel och restaureringsinsatser.

10. Källor

- Fiskeriverket. 2001. Utsättning och spridning av fisk. Strategi och bakgrund. Rapport.
- Gönczi, A. 1970. Präglingförsök med sjölekande fiskarter. Information från Sötvattenslaboratoriet, Drottningholm (8).
- Länsstyrelsen i Jämtlands län (och tidigare Fiskenämden). 1982-2000. Fiskeplaner för länets kommuner.
- Länsstyrelsen i Jämtlands län. 1998. Miljövärdesbeskrivning Råssjöån. Rapport 1998.
- Länsstyrelsen i Jämtlands län. 2003. Regionala miljömål för Jämtlands län. Rapport.
- Länsstyrelsen i Västernorrlands län. 2001. Sjö- och vattendragsinventering i Västernorrlands län. Rapport.
- Naturvårdsverket. 1996. System Aqua. Underlag för karaktärisering av sjöar och vattendrag.
- Naturvårdsverket. 1997. Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000. Bok Naturvårdsverkets förlag.
- Naturvårdsverket. 1999. Levande sjöar och vattendrag. Redovisning av regeringsuppdrag om miljömål. Rapport Naturvårdsverket.
- Naturvårdsverket. 2003. Natura 2000 i Sverige. Handbok med allmänna råd. 2003:9.
- Naturvårdsverket. 2003. Bevarande av värdefulla naturmiljöer i och i anslutning till sjöar och vattendrag. Vägledning. Rapport 5330.
- Naturvårdsverkets databas för Sveriges Natura 2000-områden www.naturvardsverket.se
- Nyman L. 1991. Conservation of freshwater fish. Protection of biodiversity and genetic variability in aquatic ecosystems. Fisheries development series 56. Swedmar, National Board of Fisheries.
- Näslund I. (red). 1999. Fiske, skogsbruk och vattendrag – nyttjande i ett uthålligt perspektiv. Erfarenheter från forskning i Ammeråns dalgång. Bok utgiven av Fiskeriverkets försöksstation, Kälarne.
- Regeringen. 2000. Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier. Proposition 2000/01:130.
- Skogsstyrelsen. 2000. Skogsbruk vid vatten. Temahäfte. Skogsstyrelsen förlag.
- Sveriges Lantbruksuniversitet. 2000. Vattenbruksinstitutionen, SLU Umeå. Fiskodlingens sjukdomar och dess inverkan på fisk. Rapport 22.
- Öhrner Folke. 1995. Skog - Vatten – Fisk. Om hänsyn till vatten och vattenorganismer vid bedrivande av skogsbruk. Länsstyrelsen och Skogsvårdsstyrelsen i Jämtlands län. Rapport.